

Фракция йиғилиши

СУҒУРТА ХИЗМАТЛАРИ истеъмолчиларининг ҳуқуқлари ҳимоя қилинади

Олий Мажлис Қонунчилик палатасидаги “Адолат” СДП фракцияси йиғилишида “Ўзбекистон — 2030” стратегиясини “Атроф-муҳитни асраш ва “яшил иқтисодиёт” йили”да амалга оширишга оид Давлат дастурининг 2025 йил биринчи ярим йилликдаги ижроси юзасидан Вазирлар Маҳкамасининг ҳисоботи муҳокама қилинди. Фракция аъзолари Дастурда бел-

гиланган устувор вазифаларнинг ижроси самарали амалга оширилганини, айниқса, аҳолини тиббий жиҳатдан қўллаб-қувватлашга қаратилган ишларни алоҳида эътироф этдилар.

Шу билан бирга, улар Дастурнинг айрим бандлари ижросида камчиликлар кузатилаётганини қайд этиб, унинг бажарилаётган бандларининг ижросини назорат

қилиш ҳамда сифатли ва муддатида бажарилишига эришиш бўйича бир қатор таклифларни илгари сурди.

Йиғилишда кун тартибидан ўрин олган бир қатор қонун лойиҳалари ҳам атрофича кўриб чиқилди. Хусусан, суғурта хизматлари бозорини янада ривожлантиришга қаратилган қонун лойиҳаси муҳокама қилинди.

ХУСУСИЙ АЙБЛОВ ИНСТИТУТИ

Юқоридаги маъмурий ҳуқуқбузарликлардан жабрланган шахс, ночор аҳволда, вояга етмаган, ҳуқуқбузарга қарам бўлганлиги туфайли ёки бошқа сабабларга кўра ўз ҳуқуқ ва қонуний манфаатларини ўзи ҳимоя қила олмайдиган алоҳида ҳолларда ваколатли органнинг мансабдор шахси жабрланувчининг аризасисиз ҳам маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишни юритишни бошлаши шарт.

ИҚТИСОДИЙ РИВОЖЛАНИШ КАФОЛАТИ ВА ТАШАББУСКОРЛИК АСОСИ

Банкларда тўловга қобилиятсизлик ҳолати вужудга келганда мазкур банкларнинг иқтисодиёт учун муҳим вазифалари ва хизматлари узлуксизлигини таъминлашга, омонатчилар ва кредиторлар манфаатларини ҳимоя қилишга, факторинг муносабатларини ривожлантиришга, шунингдек, фибрибарлик йўли билан фуқароларнинг хабарисиз кредит маблағларини уларнинг номига расмийлаштириш ҳолатларининг олдини олишга қаратилган ҳужжатлар кўпчилигининг кўнгилдаги иш бўлди.

ҲАР САҲИФАСИ МИЛЛИОНЛАБ ДОЛЛАРГА ТЕНГ АСАР

Таъкидлаш жоизки, “Меърожнома” китоби 1464 йилда Абу Саид Мирзо ташаббуси билан қайта кўчиртирилган. Ушбу қўлёзманинг кўплаб саҳифалари бугунги кунда турли музейлар, шахсий коллекцияларда сақланади. Жумладан, унинг бир саҳифаси Буюк Британиянинг Оксфордшир графлигида жойлашган Али Сарихоний коллекциясидан ўрин олган.

Жорий йил май ойида Лондонда “Кристис” савдо уйи томонидан ташкил этилган аукционда ушбу қўлёзманинг яна бир саҳифаси 1 900 000 фунт-стерлинг (2.5 миллион АҚШ долларидан ортиқ)га сотилди.

"ИНГЛИЗЛАШИБ" БЎЛДИКМИ?

Учинчидан, қонун ижроси суст амалга ошмоқда. “Давлат тили тўғрисида”ги қонун ижроси амалда тўлиқ таъминланмаяпти. Агар давлат идораларидан тортиб, кичик дўкон пештоқларигача ўзбек тилида ёзилиши қатъий талаб этилмаса, бу қонун фақат рамзий ҳужжат бўлиб қолаверади.

СУҒУРТА ХИЗМАТЛАРИ ИСТЕЪМОЛЧИЛАРИНИНГ ҲУҚУҚЛАРИ ҲИМОЯ ҚИЛИНАДИ

1 Лойиҳа суғурта хизматлари бозорини янада ривожлантириш орқали суғурта бозорининг профессионал иштирокчиларига қулай шарт-шароитлар яратиш ҳамда суғурта муносабатларидан келиб чиқадиган низоларни ҳал этишга қаратилган.

Қонун лойиҳасида суғурта бозорининг профессионал иштирокчилари фаолиятида хабардор қилиш тартиб-тамойилларини қўллаш белгиланмоқда. Шунингдек, суғурта агенти фаолиятини тартибга солишнинг янги механизмини ишлаб чиқиш, суғурталовчи лицензиясини ихтиёрий равишда беркор қилиш тартибини ваколатли давлат органи томонидан белгилаш назарда тутилган.

Лойиҳада суғурталовчилар ва суғурта брокерларининг мансабдор шахслари учун белгиланган малака талаблари ва уларни аниқлаш тартибини такомиллаштириш тақлиф этил-

моқда. Мажбурий суғуртага оид қонун ҳужжатларида суғурта муносабатларидан келиб чиқадиган низоларни ҳал этиш ҳамда соҳани рақамлаштиришга оид меъёрлар акс этяпти.

Мунозаралар давомида фракция аъзолари Ойдин Абдуллаева ҳамда Зухриддин Мавлонов қонун лойиҳасининг аҳамияти ва заруратига тўхталиб, ундаги айрим нормалар бўйича ўз фикр-мулоҳазалари, тақлифларини билдирди.

Хусусан, депутатлар лойиҳа билан транспорт воситасидан фойдаланишда мажбурий суғурта қилиш, йўл-транспорт ҳодисаси рўй берганда томонлар қилишувига кўра суғурта тўловини айбдор томоннинг суғурталовчисидан олиш масалалари тартибга солинаётганини қўллаб-қувватлашди.

Лойиҳада суғурта хизматлари истеъмолчилари ҳуқуқлари ҳимоясини кучайтириш мақсадида суғурталовчи томони-

дан истеъмолчига тақдим этилиши шарт бўлган маълумотлар рўйхати ҳам акс этяётгани ижобий баҳоланди.

Фракция аъзолари қонун лойиҳаси билан киритилаётган ўзгаришлар ва қўшимчалар суғурта хизматлари истеъмолчиларининг ҳуқуқлари ва қону-

ний манфаатларининг ҳимоя қилинишини таъминлашга хизмат қилишини эътиборга олиб, уни бир овоздан маъқуллади.

Йиғилишда кун тартибидан ўрин олган бошқа масалалар ҳам кўриб чиқилиб, тегишли қарорлар қабул қилинди.

БИТИРУВЧИЛАР БАНДЛИГИНИ ТАЪМИНЛАШ – ДОЛЗАРБ ВАЗИФА

Президентимиз раислигида олий таълим битирувчилари бандлигини таъминлаш бўйича кенгайтирилган йиғилишда ишга жойлаштириш ҳисоб-китоб қилишдаги камчиликлар танқид қилинди. Масалан, бу йил олийгоҳнинг 231 минг битирувчисидан 125 минг нафари иш топди, деб ҳисобот берилган-у, аслида ишли бўлганларнинг 42 минг нафари ўзини-ўзи банд қилганлиги аниқланган.

Руиддин РАУПОВ,
халқ депутатлари
Қашқадарё вилоят
Кенгаши депутати

Шу кунларда бизнинг вилоятимизда ҳам қўллаб олийгоҳлар фаолият юритмоқда. Биргина Қарши муҳандислик

иқтисодиёт институти мисолида оладиган бўлсак, ҳар йили Президентимиз кўрсатмалари асосида таълим ва ишлаб чиқариш ўртасида интеграция йўлга қўйилгани боис 700 нафардан ортиқ талабаларнинг амалиёти таълим кластери таркибидagi корхоналарда ташкил этилмоқда. Яна бир эътиборли жиҳати шундаки, ишлаб чиқариш корхоналарининг тақлифлари асосида таълим йўналишларига 10 дан ортиқ янги фанлар киритилди ва фан дастурлари такомиллаштирилди. Ҳар йили иқтидорли талабаларни қўллаб-қувватлаш мақсадида кластер корхоналари томонидан танловлар жорий этилмоқда. Шу сабабли ҳам олийгоҳ талабаларидан 20 нафари “Шўртан газ-кимё мажмуаси” МЧЖ ва 5 нафари “Uzbekistan GTL” МЧЖ жорий этган стипендия танловлари ғолиби бўлди. 69 нафар талаба эса муҳим иш билан таъминланди.

Афсуски, воҳамиздаги барча олийгоҳларда ҳам битирувчиларни иш билан таъминлаш масаласи кўнгилдагидек эмас. Шундан келиб чиқиб, олийгоҳлар ўз фаолиятида кескин бурилиш ясаши керак. Энди Президентимиз кўрсатмалари асосида инвестор эҳтиёжига мос келган битирувчилар кафолатли ишга олинadиган тизим яратилади. Барча вилоятларда “Бизнес инкубатор”лар ташкил этилади. Шунингдек, хусусий сектор учун маъқул келадиган тизим яратилади. “Янги Ўзбекистон” университетининг баҳолаш тизими бошқа олийгоҳларда ҳам йўлга қўйилиши кўрсатиб ўтилади. Бундан

буён битирувчиларни ўзини-ўзи банд қилганлиги инобатга олинмайди.

Президентимиз яна бир муҳим ташаббусни илгари сурди. Энди 5 та олийгоҳни танлаш имконига эга бўлган абитуриентларнинг тўплаган балли билан бирортасига етмаган бўлса, бошқа олийгоҳдаги тўплаган йўналишга тўғри келса, шу олийгоҳ ректори уларни контракт асосида қабул қилиши мумкин бўлади. Тармоқ – корхона – олийгоҳ уч томонлама шартнома тузилиб, талабалар ишга жойлаштирилади. 30 минг битирувчи бизнесини йўлга қўйишига қўмақлашади. Президентимиз ҳозир банд бўлмаган 92 минг битирувчини ишга жойлаштириш ва қўшимча иш ўринларини яратиш йўналишларини кўрсатиб ўтди. Шунингдек, йиғилишда битирувчиларга имтиёзли кредит бериш, ёшларни иш билан таъминлаган тадбиркорларга эса 5 миллиард сўмгача кредит ажратиш, уюшмадан ёшлар билан ишлаш, илм-фан йўлида изланиш олиб бораётган олимлар ва тадқиқотчиларнинг фаолиятини шаффоф акс эттиришга хизмат қилувчи замонавий платформалардан фойдаланиш лозимлиги юзасидан аниқ кўрсатмалар берилди.

Биз, партия фаоллари, депутатлар ва ҳамкор ташкилотлар билан Президентимиз томонидан белгиланб берилган вазифалар ижросини таъминлаш, битирувчиларнинг бир нафари ҳам ишсиз қолмаслиги учун аниқ йўналишларда ишларни ташкил этиш чорасини кўряпмиз.

КУЧЛИ ИЖТИМОИЙ ИСЛОҲОТЛАР

тўқимачилик соҳасига катта имкониятлар бермоқда

1 Эътиборлиси, бугун ушбу соҳада 500 мингдан ортиқ юртдошларимиз доимий иш ўрнига эга. Бу саноат тармоқларида меҳнат қилаётган жами аҳолининг 20 фоизига тенг экани очиқланди. Сир эмаски, тўқимачилик ходимларининг салмоқли қисми хотин-қизлар ҳиссасига тўғри келади. Тизимдаги муаммоларга барҳам бериш орқали ривожланишнинг янги босқичига олиб чиқиш борасида билдирилган ташаббусларни маъқуллаймиз.

Яна бир жиҳати, Президент топшириғига асосан тўқимачилик соҳасида фаолият юритаётган 200 дан ортиқ тадбиркорларнинг фикри ўрганилгани, шундан келиб чиқиб муаммоларни бартараф этиш йўлида “долзарб юз кунлик” эълон қилингани жуда тўғри бўлди. Чунки ҳар қандай тармоқ, аввало, муаммоларнинг туб моҳиятини аниқлаш, тизимли ҳал этиш, томонларга тенг, адолатли имкониятлар яратиш орқали ривож топади.

Йиғилишда фермер, кластер ва тўқимачилик корхоналарига қатор имконият ва имтиёзлар берилиши ҳам маълум қилинди. Хусусан, имтиёзли кредит муддатларини узайтириш ҳамда 1 август ҳолатига ҳисобланган 377 миллиард сўмлик пенялардан воз кечиш каби молиявий имтиёзлар қўлланаётгани қийин вазиятга тушиб қолган корхоналарни соғломлаштиришга хизмат қилади. Бу пахта терувчи қишлоқ аёлларидан тортиб, корхоналарда банд хотин-қизларга қўшимча имконият яратиш, дегандир. Ушбу ислохотларнинг тизимли рўёбга чиқишида бош-қош бўладиган Енгил саноатни ривожлантириш агентлиги ташкил қилингани ҳам айна мудоа бўлди.

Партиямиз учун энг эътиборли жиҳати – ислохотларнинг кучли ижтимоий йўналтирилганидир. Тўқимачилик занжиридagi барча корхоналар учун ижтимоий солиқ ставкасининг 1 фоиз этиб белгиланиши ва, айниқса, ўз ходимларининг фарзандлари учун бочча ташкил этган корхоналарга давлат томонидан субсидия ажратилиши – “Адолат” СДПнинг дастурий ғоялари билан тўла ҳамоҳангдир. Бу ташаббус, бир томондан, юз минглаб хотин-қизларга муносиб меҳнат қилиш имконини кенгайтирса, иккинчи томондан, фарзандларимизнинг сифатли мактабгача таълимга қамровини оширишдек эзгу мақсадга хизмат қилади.

Зеро, “Адолат” СДП дастурий ғояларида ҳам тадбиркорлик муҳитини қўллаб-қувватлаш орқали аҳоли, биринчи навбатда, хотин-қизларга муносиб иш ўринлари, меҳнат шароитлари яратиш мақсадлари илгари сурилган. Партиядошларимиз тўқимачилик соҳасидаги янги ташаббус ва вазифаларни қўллаб-қувватлайди ҳамда уларни амалга оширишда фаол иштирок этади.

САМАРҚАНД САЛОҲИЯТИ КЕНГАЙМОҚДА

Юртимизда амалга оширилаётган кенг кўламли ислохотлар халқ манфаатларига хизмат қилиши билан қадрли. Бугунги кунда ҳар бир қарор, ҳар бир лойиҳа халқни рози қилиш, турмуш даражасини ошириш, адолатли ва тенг имкониятларга эга жамият қуришга қаратилган.

Муҳиба САЙФИДДИНОВА,
халқ депутатлари Самарқанд вилоят Кенгаши депутати

Президентимизнинг жорий йил 7 августда қабул қилинган “Самарқанд вилоятини 2030 йилга қадар ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш чоратадбирлари тўғрисида”ги қарори ана шундай тарихий аҳамиятга эга ҳужжатлардан бири бўлди.

Бу қарор нафақат стратегик мақсадларни белгилаб берди, балки Самарқанд ахли учун яқин келажакда ўзарар иш ва ривожланишлар қандай бўлишини ойдin тасвирлаб берди. Хусусан:

- ✓ Ялпи ҳудудий маҳсулот ҳажмини 165 ТРИЛЛИОН СЎМГА ЕТКАЗИШ;
 - ✓ 6,8 МИЛЛАРД ДОЛЛАРЛИК САНОАТ ВА ХИЗМАТ КЎРСАТИШ ЛОЙИҲАЛАРИНИ АМАЛГА ОШИРИШ;
 - ✓ 3,5 МИЛЛАРД ДОЛЛАР МИҚДОРИДА ЭКСПОРТ ҲАЖМИГА ЭРИШИШ.
- БУ РАҚАМЛАР ОРТИДА ЮЗ МИНГЛАБ ИНСОНЛАР ҲАЁТИ, ЯНГИЛАНИШ, ИШ ЎРИНЛАРИ ВА ИҚТИСОДИЙ БАРКАРОРЛИК ТУРМИДИ.

Ўзбекистон “Адолат” социал-демократик партияси ўз дастурида доимо адолат, қонун устуворлиги ва инсон қадрини энг олий қадрият сифатида белгилаб келган. Ушбу қарорда айнан шу тамойиллар ўз ифодасини топганини мамнуният билан эътироф этамиз.

Айниқса, вилоятда “Самарқанд Инвест компанияси” АЖнинг ташкил этилиши – иқтисодий фаоллиқни кучайтириш, давлат ва хусусий сектор ўртасидаги ҳамкорликни мустаҳкамлаш, лойиҳаларнинг амалиётга самарали таъбиқ этилишида муҳим қадам бўлади. Бундай ёндашув – тадбиркорга ишонч, сармоядорга кафолат, аҳолига эса имконият тақдим этади.

Биз, партия фаоллари ва халқ вакиллари сифатида, мазкур қарорнинг ҳар бир банди амалга ошишини қатъий назорат қилиш, фуқароларимиз манфаатини таъминлаш ва ижтимоий-иқтисодий тараққиётда фаол иштирок этишни ўз олдимизга мақсад қилиб қўйдик.

Ишончимиз комилки, бу каби аниқ, манзилли ва халқчил қарорлар орқали Самарқанд вилояти нафақат мамлакатимизда, балки бутун минтақа миқёсида замонавий ривожланиш намунасига айланади.

ОЛИЙ ТАЪЛИМ МУАССАСАЛАРИ БИТИРУВЧИЛАРИНИНГ БАНДЛИГИНИ ТАЪМИНЛАШ ЮЗАСИДАН УСТУВОР ВАЗИФАЛАР*

*2025 йил 8 августда Президент раислигида ўтказилган кенгайтирилган йиғилиш юзасидан.

Қиймати

1 миллион доллардан

ишчилар сони

50 тадан юқори лойиҳаларнинг техник-иқтисодий асосида соҳалар ва йўналишлар кесимида мутахассисларга эҳтиёж кўрсатилади.

Ректорлар буюртма асосида ўқиётган талабалар учун асосий фанлардан ташқари қўшимча таълим модуллари жорий қилади.

Ушбу модуллارни ўқиган талабаларга кредит баллари берилади.

Талабаларнинг билими иккинчи курсдан кейин уларни ишга олмақчи бўлган инвестор иштирокида ҳар йили баҳолаб борилади.

ИНВЕСТИТОР ЭҲТИЁЖИГА МОС КЕЛГАН БИТИРУВЧИЛАР КАФОЛАТЛИ ИШГА ОЛИНАДИ.

Талаба диплом ишини лойиҳада қўйилган масалалардан келиб чиқиб, ҳимоя қилади.

ОЛИЙГОҲ БИТИРУВЧИЛАРИНИ ИШГА ЖОЙЛАШТИРИШ БЎЙИЧА ХУСУСИЙ СЕКТОР УЧУН МАЪҚУЛ КЕЛАДИГАН ТИЗИМ ЯРАТИЛАДИ.

Тадбиркорлар ўзидаги бўш иш ўринлари ҳақидаги маълумотларни Тадбиркорлар рейтинг платформасига киритади.

Платформага олийгоҳлар ҳам улашиб, уларнинг "карьерга марказлари" битирувчи ва иш берувчини ўзаро боғлайди.

Битирувчини ишга олганлик учун тадбиркорларга рейтингда қўшимча балл берилади.

Битирувчисининг ярмидан кўпини ишга жойлаган "КАРЬЕРА МАРКАЗИ"ГА

олийгоҳ жамғармасидан 500 миллион сўм мукофот берилади.

РЕКТОРЛАР ВАКОЛАТИНИ КЕНГАЙТИРИШ ВА МАСЪУЛИЯТИНИ ОШИРИШ БЎЙИЧА ЯНГИ ТИЗИМ ЖОРИЙ ҚИЛИНАДИ.

"Янги Ўзбекистон" университетининг баҳолаш тизими олийгоҳларда ҳам йўлга қўйилади.

Молиялаштириш олийгоҳлар тўплаган балларга қараб амалга оширилади.

Битирувчилар бандлигига қараб

40 балл

Илмий тадқиқотлар учун тармоқ буюртмаси ва мақсулотини сотишга қараб

30 балл

Илмий салоҳияти, тан олинган халқаро журналлардаги мақолалари учун

20 балл

Тадқиқотлар учун жалб қилган маҳаллий ва хорижий грант учун

10 баллгача берилади.

БИТИРУВЧИЛАРНИ ИШГА ЖОЙЛАШДА ЎЗИНИ ЎЗИ БАНД ҚИЛГАНЛИК ИНОБАТГА ОЛИНМАЙДИ.

"Янги Ўзбекистон" университетидa ректорлар мактаби орқали ректор ва проректорликка номзодлар мақсадли тайёрланади.

Барча олийгоҳлар ташкилий ва академик мустақил бўлади.

Ректорларга "супер" контракт суммасини табақалашган ҳолда белгилаш ваколати берилади.

Ҳар бир номзод олийгоҳ кенгашида ўзининг илмий дастурий ҳимоя қилади.

Кўп масалаларда ректорларга мустақиллик берилади.

Ректорлар белгиланган молиялаштириш ва штати доирасида профессор-ўқитувчилар ва бошқарув ходимларини ўзи тақсимлайди.

Абитуриентлар та олийгоҳдан бирортасига киролмаган бўлса,

лекин тўплаган балли бошқа олийгоҳдаги тўплаган йўналишга тўғри келса,

шу олийгоҳ ректори уларни контракт асосида қабул қилиши мумкин бўлади.

Ишга олинган битирувчилар сонига қараб тадбиркорларга

5 миллиард сумгача

18 фоизли кредит берилади.

Она сути бола ҳаётидаги энг муҳим неъматлардан биридир. У нафақат жисмоний, балки руҳий ва ақлий ривожланиш учун ҳам асосий манба ҳисобланади. Болаларимизнинг соғлом вояга етиши нафақат ота-оналарнинг, балки жамиятнинг келажаги учун ҳам жуда муҳимдир.

ОЧИҚЛИК ВА ҲАЛОЛЛИК – ОДИЛ СУДЛОВ КАФОЛАТИ

Судья минбари

Коррупция – бу мансабдор шахснинг ёки лавозим эгасининг ўз хизмат мавқеидан фойдаланиб, шахсий ёки бегоналарнинг манфаатлари йўлида қонунга зид равишда моддий ёки номоддий наф қўришга қаратилган ҳаракатидир. Фуқаролик ишлари бўйича судларда коррупция ҳолатлари кўпинча порахўрлик, қариндош-уруғчилик (непотизм), иш юритишга ноқонуний аралашув, шунингдек, тарафлардан совға ёки бошқа қўринишдаги манфаатларни қабул қилиш шаклида намоён бўлиши мумкин.

Гулҳаё ЖУМАЕВА, Фуқаролик ишлари бўйича Шайхонтоҳур туманлараро суди судьяси

Бундай вазиятларда, масалан, судья ишда иштирок этаётган томонлардан бирининг яқинига алоқадор ҳолатда ҳолисликни йўқотиб, қарорини адолатсиз чиқариши, зарур ҳужжатларни сунъий равишда яшириши ёки даъвогар ва жавобгар ҳуқуқларининг тенглигига путур етказадиган ҳаракатларга йўл қўйишга олиб келиши мумкин. Бу каби ҳолатлар эса фуқаролик процессида муҳим ҳисобланган қонун олдида тенглик, тарафларнинг тенг ҳуқуқлиги ва одил судлов принципларига бевосита зид бўлиб, нафақат конкрет суд ишининг адолатли ҳал қилинишига, балки бутун суд тизимига бўлган ишончга салбий таъсир кўрсатади.

Суд – адолат мезонига хизмат қилувчи мустақил ҳокимият органи саналади. Ўзбекистон Республикаси Конституциясига мувофиқ, суд ҳокимияти қонун чиқарувчи ва ижро этувчи ҳокимиятдан, сиёсий партиялардан, фуқаролик жамиятининг бошқа институтларидан мустақил ҳолда иш юритади. Ҳар бир судья фақат Конституция ва қонунга бўйсунгани ва унинг ҳалол, виждонан фаолият юритишига ҳеч бир ташқи босим ёки кўрсатма таъсир этмаслиги кафолатланган. Шунингдек, ҳар бир фуқаронинг давлат органлари ёки мансабдор шахсларнинг ноқонуний ҳаракатлари устидан судга мурожаат қилиш ҳуқуқи мавжуд бўлиб, бу одил судлов тамойилининг ажралмас қисмидир. Судьяларнинг асосий вазифаси инсон ҳуқуқ ва эркинликларини, шунингдек, тарафларнинг қонуний манфаатларини суд орқали самарали ва ишончли ҳимоя қилишдан иборат. Улар суд жараёнида иштирок этаётган шахсларнинг шаъни ва ҳуқуқларига ҳурмат билан ёндашиб, ҳар бир ишни қонунийлик, ҳолислик ва адолатлилик тамойилларига риоя

қилган ҳолда қўриб чиқишлари лозим. Фуқаролик процессуал кодексига ҳам бу борада аниқ талаблар белгилаб берилган: судья ҳар қандай қарорни фақат қонунда кўзда тутилган далиллар асосида чиқариши шарт. Қолаверса, рад этилган ҳар қандай далил ёки ҳужжатнинг нега ҳисобга олинмаганини суд асослаб кўрсатиши мажбурийдир. Бу одил судловнинг ҳуқуқий кафолатларидан биридир ва судга бўлган ишончини мустаҳкамловчи муҳим омил ҳисобланади.

Очиқлик ва шаффофлик — коррупцияга қарши курашишда энг самарали тамойиллардан биридир. Айниқса, суд тизимида бу қадриятларнинг устуворлиги нафақат адолатли судловни таъминлайди, балки жамоатчилик ишончининг мустаҳкамланишига хизмат қилади. Фуқаролик процессуал кодексига белгиланишича, суд мажлислари одатий ҳолатда ошқора ўтказилиши лозим. Бу эса тарафлар ва фуқароларга суд жараёни қандай кечаётганидан хабардор бўлиш, суд қарорларининг асосланганлигини кузатиш ва улар устидан қонуний баҳо бериш имконини яратади. Айниқса, суд қарорларининг мажлисда эълон қилиниши ҳамда муайян ҳолларда уларнинг расмий интернет ресурсларида, анонимлаштирилган шаклда эълон қилиниши, суд тизимида шаффофлик ва ҳисобдорликни таъминловчи муҳим воситадир. Шу нуктаи назардан, бошқарувда очиқлик – коррупциянинг олдини олиш тамойилининг ажралмас қисми сифатида қонунларда мустаҳкам белгиланган. “Коррупцияга қарши курашиш тўғрисида”ги қонунда очиқлик, шаффофлик ва жамоатчилик назорати асосий принциплар сифатида эътироф этилган.

Бугунги кунда олиб борилаётган суд-ҳуқуқ ислохотлари, хусусан, рақамлаштириш жараёнлари бу тамойилларни амалиётга изчил жорий этишга қаратилган. Мисол учун электрон платформаларнинг жорий қилиниши натижасида фуқаролар судга мурожаат қилиш, иш ҳолатини онлайн кузатиш, суд қарорлари билан танишиш ва ҳатто суд мажлисида масофадан туриб иштирок этиш имкониятига эга бўлишмоқда. Бундай рақамли имкониятлар коррупциявий хавфларни камайтириш, норасмий аралашувларнинг олдини олиш ҳамда қарор қабул қилиш жараёнида инсон омилининг таъсирини пайсатиришга хизмат қилади. Энг муҳими, бу орқали одил судлов тамойиллари мустаҳкамланади.

Судьяларнинг ҳалоллиги ва одоб-ахлоқи – суд тизимида коррупцияга қарши барқарор иммунитет ҳосил қилувчи энг муҳим омиллардан биридир. Айнан судья шахсининг поклиги, виждонига ва хизмат бурчига садоқати фуқаролар ишончини таъминлайди. Шу боис, судья ўз фаолиятини фақат қонун доирасида олиб бориши, вазифаларини ҳалол ва виждонан бажариши, ҳар қандай шахсий ёки бегоналарнинг манфаатларини ўз қарорларига аралаштирмаслиги шарт. Бу талаблар нафақат қонунларда, балки ахлоқий меъёрларда ҳам ўз ифодасини топган.

Судьяларнинг ҳалоллиги нафақат уларнинг ўз шахси, балки оила аъзоларининг даромадлари билан ҳам қамбарчас боғлиқ. Судья шахсий ҳаётида ҳам ҳалол яшаши, шубҳали даромад манбаларидан воз кечиши ҳар қандай манфаатлар тўқнашувига йўл қўймаслиги зарур. Чунки судья шунчаки мансаб эгаси эмас, у адолат тимсоли, жамоат олдидаги масъулиятли шахсдир. Шунинг учун ҳам у лавозимини ўзининг ёки яқинларининг фойдаси учун суиистеъмол қилмаслиги, қариндош-уруғчилик ёки таниш-билишчиликка асосланган ҳар қандай таъсирлардан холи бўлиши керак.

Судьяларнинг одоб-ахлоқ кодексига кўра, агар судьяга нисбатан ҳар қандай босим бўлса, у бундай ҳолатлар ҳақида бевосита масъул тақдиротларга – масалан, Судьялар олий кенгашига ёки Олий судга зудлик билан хабар бериши шарт. Бу – қонунчиликда аниқ кўрсатилган мажбуриятдир ва у судья мустақиллигини ҳимоя қилишга қаратилган.

Бундан ташқари, ҳар бир судья қонуний фаолиятни бошлашдан олдин судья қасамёдини бажаради. Ушбу қасамёдда у ўз зиммасига юклатил-

ган вазифаларни ҳалол ва виждонан бажаришга, одил судловни фақат Конституция ва амалдаги қонунларга асосланган ҳолда амалга оширишга, ҳар қандай таъсирдан холи, ҳолис ва адолатли бўлишга тانتанали сўз беради. Бу қасамёд – судья учун шунчаки маросим эмас, балки умрбоқий принципга айланиши лозим бўлган мажбуриятдир. Судьялик фаолиятда қатъият, принципиаллик ва ҳалоллик – шахсий фазилатлар сифатида эмас, балки қонуний талаб сифатида баҳоланади. Шунинг учун Судьяларнинг одоб-ахлоқ кодексида судьяга нисбатан юқори даражадаги ахлоқий масъулият юкланган.

Замонавий суд тизимида технологик ёндашувлар коррупциявий хатарларни камайтиришда муҳим роль ўйнайди. Аввало, суд таркибини автоматлаштирилган ахборот тизими орқали шакллантириш зарур. Яъни, ҳар бир ишга суд залидаги ходимлар эмас, электрон тизим орқали тенг асосда судлар тайинланади ва манфаатдор шахсларнинг таъсири истисно қилинади. Бундан ташқари, суд мажлисларида масофавий видеоконференция алоқа имкониятлари кенгайтирилиб, фуқароларга ўз ишларини уйидан ёки бошқа жойдан назорат қилиш имконияти яратилди. Булар судга ишончини оширишга хизмат қилади, тизим очиқлигини мустаҳкамлайди.

Фуқаролик иши юритилишида одил судлов асослари ҳам қонунларда батафсил кўрсатилган. Жумладан, фуқаролик процессуал кодексига “фуқаро ва ташкилотларнинг жинси, irqи, тилидан қатъий назар, қонун ва суд олдида тенглиги”да иш юритилиши таъкидланади. Тарафлар тортишуви ва тенг ҳуқуқлиги ҳам муҳим принцип сифатида қайд этилган. Суд қарори фақат суд мажлисида текширилган далиллар асосида чиқарилиши лозим ва ҳар қандай қарор асосланган бўлиши талаб этилади.

Фуқаролик судларида коррупциявий хавфларни камайтириш учун бир қанча қўшимча чора-тадбирлар ҳам долзарб ҳисобланади. Жумладан, судьяларнинг маош ва мулк декларациялари ҳам жамоатчилик назоратига очиқ бўлиши, уларга коррупцияга қарши махсус таълим ва маънавий тарбия бериш таъминланиши лозим.

Хулоса қилиб айтганда, фуқаролик судларида коррупциявий хавфларни камайтириш очиқлик, ҳалоллик ва технологик ёндашувнинг йўғун қўлланилиши билан бевосита боғлиқ.

ХАЛҚ — ташаббускор, ДАВЛАТ — ҳамкор

“Бирор хонадон ёки маҳалланинг қандайлигини билмоқчи бўлсанг, унинг йўлига боқ”, дейди халқимиз. Бу сўзлар бежиз айтилмаган, чунки ҳар бир жамият тараққиёти, халқ турмуш даражаси, энг аввало, инфратузилма ҳолати, жумладан, йўлларнинг сифатида намоён бўлади. Обод йўллар эса гўзал ҳаёт ва фаровонлик гаровидир.

Бугунги кунда юртимизда ҳудудларни ижтимоий-иқтисодий жиҳатдан ривожлантириш, аҳоли турмуш сифатини яхшилаш мақсадида кенг қўламли қурилиш ва таъмирлаш ишлари олиб бориляпти. Айниқса, “Ташаббусли бюджет” лойиҳаси доирасида амалга оширилаётган ишларнинг аҳамияти тобора ортиб бормоқда. Мазкур механизм халқнинг ўз муаммосини ўзи ҳал қилишига имкон яратиш, ўз навбатида, жамиятда фаол фуқаролик позициясини шакллантиришда муҳим ўрин тутаяпти.

Тўртқўл туманидаги “Ўзбекистон” овул фуқаролар йиғини ва “Яхтилик” маҳалласи аҳолиси “Ташаббусли бюджет” жараёнида фаол иштирок этиб, ўз ҳудудларидаги йўлларни таъмирлаш бўйича лойиҳага овоз беришди. Улар мазкур лойиҳага қўлиб деб топилиб, амалий ишлар бошлаб юборилди. Йўл таъмирлаш ишлари жараёни билан Қорақалпоғистон Республикаси Жўқорғи Кенгеси депутати Ўрингул Аллабергенова жойига чиқиб танишди. Депутат ушбу лойиҳанинг аҳамияти, унинг ижроси ва маҳаллий аҳоли учун яратилаётган қулайликлар ҳақида фикр билдирди.

– Йўллар нафақат транспорт қатнови учун, балки одамлар ҳаётидаги турмуш сифатини белгилаб берадиган муҳим омиллардан бири, – дейди Ўрингул Аллабергенова. – Илгари озир ҳолатда бўлган йўлларнинг сифатли таъмирланиши натижасида энди болалар мактабга қўйналмасдан қатнай олади, тез ёрдам ва бошқа favқулодда хизматлар белгиланган манзилга ўз вақтида етади, тадбиркорлар эса маҳсулотини осонлик билан бозорга чиқаради. Бу каби лойиҳалар орқали “халқ — ташаббускор, давлат – ҳамкор ва ижрочи” тамойили ҳаётга фаол татбиқ этилаётганини қувонарлиқдир. Шўраҳонликлар бундан кейин ҳам ўз фалоллиги, ташаббускорлиги ва ҳамжиҳатлиги билан янада кўпроқ янгиланишларга эришишга умид қиламиз.

Депутат томонидан йўл таъмирлаш ишларининг ташкил этилиши, амалий ижроси, муҳандислик назорати ва тендер асосида танланган пудратчи ташкилотларнинг масъулиятига оид масалаалар ўрганилди. Шу билан бирга, маҳалла фаоллари ва аҳоли вакиллари билан мулоқотлар ўтказилди.

Қорақалпоғистон Республикаси Кенгаши матбуот хизмати

Носоз йўл таъмирланди

Ҳар қандай юрт тараққиёти фақат ишлаб чиқариш ёки сармоя кўрсаткичларига эмас, балки одамлар кундалик ҳаётида ҳис қилидиган қулайликлар билан ҳам узвий боғлиқ. Шу жиҳатдан, асосий инфратузилма объекти саналмиш йўлларнинг ҳаракат учун соз ва раво бўлиши – вақт ва маблағ тежаш, транспорт хавфсизлигини кафолатлаш, ижтимоий кайфият барқарорлигини сақлаш ва иқтисодий фаолликнинг ортишига хизмат қилади.

Замира АБДУЛЛАЕВА, Хоразм вилоят кенгаши матбуот котиби

Бунда депутатлар ва маҳаллий кенгашлар томонидан инфратузилма масалаларига доимий эътибор қаратилиши, аҳоли мурожаатларини тезкор ҳал қилиш замонавий давлат бошқарувиининг ажралмас қисмидир. Шундан келиб чиқиб, халқ депутатлари Хоразм вилоят Кенгаши депутати Хуршидбек Давлетов ўз сайлов округида айти йўналишлар ҳолати бўйича олиб борган ўрганишлари чоғида “Бўстон” маҳалласи аҳолисини анча вақтдан бери қийнаб келаяётган йўл муаммосига дуч келди.

Гап шундаки, “Ургач–Шовот–Туркменистон чегараси” автомобиль йўлининг 42-километригача бўлган қисми айти пайтда таъмирталаб ҳолатга келиб қолган ва бу нафақат ҳайдовчилар учун, балки йўловчиларнинг ҳаёти хавфсизлиги учун ҳам жиддий хатар туғдираётган эди. Аҳолининг мурожаатини инобатга олган депутат масалани атрофлича ўрганиб чиқиб, туман кенгаши депутатлари билан ҳамкорликда Автомобиль йўллари қўмитасининг вилоят бошқармасига расмий сўров йўллади. Натижада мутаассадлар йўлни таъмирлаб, қўлай ва хавфсиз ҳолатга келтиришди.

– Йўлнинг ёмонлиги йўловчилар ва ҳайдовчилар учун қийинчилик туғдирарди, – дейди тадбиркор Элдорбек Матчанов. – Таъмирланганидан кейин кенге ва раво йўлда ҳаракатланишимиз мумкин бўлди. Энди йўловчилар асабийлашмайди, салбий ҳолатларнинг олди олинди. Депутатимизга ва масъуларга аҳоли номидан миннатдорлик билдирамыз. Хуршидбек каби тегишли идоралар билан самарали ҳамкорлик қилаётган, муаммони жойида ўрганиб, тезкор равишда аниқ ечим топадиган халқ етакчилари қўпаяверсин.

Депутат бошқа муаммоларни ҳал қилиш бўйича ҳам тегишли саъй-ҳаракатларни изчил давом эттирмоқда.

“Адолат” шарҳи

Икром РАЖАБОВ, жиноят ишлари бўйича Ҳазорасп туман судининг тергов судьяси

Бугунги кунда мамлакатимизда инсон, унинг ҳаёти, эркинлиги, шаъни ва қадр-қиммати олий қадрият ҳисобланадиган демократик давлатни барпо этиш борасида тизимли ислохотлар амалга оширилмоқда. Бу ислохотларнинг узвий давоми сифатида 2025 йил 10 июль кунги Ўзбекистон Республикасининг Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодексига ўзгартириш ва қўшимчалар киритиш ҳақидаги қонуни қабул қилинди.

Мазкур қонун билан маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишларни юритиш амалиётига хусусий айблов институти жорий этилди.

Бу дегани, маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги айрим тоифадаги ишлар, яъни МЖТКнинг 40-модда (туҳмат), 41-модда (ҳақорат қилиш), 44-модда (ҳужжатлар билан танишиб чиқишни асоссиз равишда рад

ХУСУСИЙ
АЙБЛОВ
ИНСТИТУТИ

этиш), 45-модда (фуқароларнинг турар жойи дахлсизлигини бузиш), 46-модда (фуқарога маънавий ёки моддий зарар етказиши мумкин бўлган маълумотларни ошкор этиш), 46¹-модда (шахсий ҳаёт дахлсизлигини бузиш), 52-модда (енгил тан жароҳати етказиш), 61²-модда (мулкни қасддан nobуд қилиш ёки унга зарар етказиш), 193²-модда (давлат органи, давлат иштирокидаги ташкилот ёки фуқароларнинг ўзини-ўзи бошқаруш органи хизматчисининг қонунга хилоф равишда моддий қимматликлар олиши ёки мулкий манфаатдор бўлиши), 202²-модда (ёлгон ахборот тарқатиш) тарикасидаги гайриҳуқуқий ҳаракатлар учун, иш бўйича жабрланувчиларнинг шахсни маъмурий жавобгарликка тортишни сўраб киритган аризасига асосан қўриб чиқи-лиши белгиланди.

Юқоридаги маъмурий ҳуқуқбузарликлардан жабрланган шахс, ночор аҳволда, вояга етмаган, ҳуқуқбузарга қарам бўлганлиги туфайли ёки бошқа сабабларга кўра ўз ҳуқуқ ва қонуний манфаатларини ўзи ҳимоя қила олмай-диган алоҳида ҳолларда ваколатли органининг мансабдор шахси жабрланувчининг аризасисиз ҳам маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишни юритишни бошлаши шарт.

Маъмурий ҳуқуқбузарликка оид ишларни юритишда хусусий айбловнинг киритилиши ўз навбатида ҳуқуқий таъсир чораларининг асоссиз қўлланилишининг олдини олишга, фуқаролар ҳуқуқ ва эркинликларининг кафолатларини янада қучайтиришга хизмат қилади.

Тарихнинг ўқилмаган саҳифалари

Сергей ТОЛСТОВ,
академик

Қадимий манбаларда Хоразм ҳақидаги маълумотлар кам, лекин мавжудлари ўзига хос ёритилган. Хоразмнинг аҳамонийлар давригача бўлган тарихи бўйича бевосита маълумотларни тарихий манбаларда деярли учратмаймиз. Фақат Марквартнинг ва ундан кейин бошқа кўплаб тадқиқотчиларнинг қадимий Эрон матнларини танқидий асосда чуқур ўрганишлари натижасида Хоразмнинг ушбу даврдан олдинги давр тарихининг айрим тархлари элас-элас намоён бўлади.

Хоразм (Хвайризем) номи “Авесто”да Михр Яштнинг 14-қисми(“Яшт” наски, “Ардовисура алқови”да бир марта тилга олинади. Унда бундай дейилади: “Хара тоғи узра балқийди Митра, ўлмас Куёш билан юзма-юз, Учқур отда елар, у билан тенгма-тенге, Музайян ва рангин олтин чўққилардан Ул кўриб турар Орийларнинг борлиқ ўлкасин. Кема юргич кенг дарёлар тошқин оқими

Уш суварин Парут Ишката томон, Мареву Харайёва томон, Сўғддаги Гова томон, Жадал элтишин кўрар Хвайризем томон”.

Шундай қилиб, агар “Авесто”да Хоразм номи бир мартадан бошқа деярли эсплатилмаса ҳам, зардуштийлик анъаналарининг кейинги даврига мансуб паҳлавийлар матнларида ва ундан сўнг кучайган араб манбаларида географик жиҳатдан илк зардуштийлик дини маскани сифатида Хоразм кўп тилга олинади.

Бунда Бундахшиш битиклари, ривоятлар, Ибн ал-Фақий асарлари ва бошқа манбалардаги Фробак, Хурдод, Адархурра билан боғлиқ маънавийларнинг учта мўқаддас оловидан биринчиси ва энг улуги Йима-Жамшиднинг Хоразмда қохинлар ҳомийси учун (иккинчиси — Озарбайжонда лашкарлар ҳомийси учун, учинчиси — Хуросонда деҳқонлар ҳомийси учун) ёққан олови хусусидаги маълумотлар алоҳида қизиқиш уйғотади. Шу тарика Хоразм зардуштийлигининг энг қадимий ва мўқаддас зиёратгоҳларини бағрига олган масканга айланади.

Хоразмнинг (шунингдек, Ўрта Осиёнинг бошқа вилоятларининг ҳам) аҳамонийлар давригача бўлган қадимий шарқ монархиялари билан ўзаро алоқалари тўғрисидаги масалалар, агар Ктесий (Диодор II) асарида Нин Осурияликка бўйсунган халқлар орасида “хоромнийлар” номини тилга олганини (бу ном унинг асарида гирканлар, драңглар, дербликар, карманлийлардан кейин, борканлар ва парпилардан олдин ёзилган) ҳамда унда хоразмликлар номи бир қадар бузиб кўрсатилганини ҳисобга олмаганда, мутлақо номаълум бўлиб қоларди.

Айни пайтда Хоразм ҳақидаги бой адабий маълумотлар унинг аҳамонийлар даври тарихи билан боғлиқ. Хоразм миллоддан олдинги VI асрнинг иккинчи ярмидан бошлаб Аҳамонийлар давлати таркибига қиради ва шундан бошлаб унинг номи Ўрта Осиёнинг бошқа вилоятлари билан биргаликда Доронинг шоҳона битикларида доимий ўрин олганини кўрамыз. (Масалан, Беҳустун битикларида Хоразм, бир ўринда Дрангиана ва Ария орасида жойлашса, бошқа ўринда Бактрия ва Сўғдиёна орасида туради). Геродот

ҳам хоразмликлар Аҳамонийлар империяси таркибига киритилганлигини келтириб ўтади. Гекатей (Fragmenta) асарида Хоразм халқи жойлашган Хорхомин шаҳри ва вилояти Парфиянинг шарқ томонида деб хабар беради. Гекатейнинг маълумотига кўра, хоразмликларнинг мамлакати тоғлар ва текисликлардан иборат. Бу маълумотлар кейинчалик инглиз олими В.Тарннинг қадимги Хоразм Хирируд дарёси соҳилларида жойлашган деб хулоса чиқаришига асос бўлди. Аммо қадимги Хоразмнинг чекка ҳудудлари тоғлиқ ландшафтдан иборат деган фикр Гекатей томонидан таърифланган хоразмликлар мамлакатини янги жойдан излаш заруратини аңглатмайди. Унинг Парфиянинг шарқ томонида жойлашганлик тўғрисидаги маълумотини эса ўша даврдаги одатдаги географик ноаниқлик деб баҳолаш мумкин. Агар биз бу ерда Хоразмнинг аҳамонийлар давридан илгариги сиёсий ҳукмронлик доирасини кўрсата олмасак — бу мавзуга бот-бот мурожаат қилишимизга тўғри келади.

Геродотнинг маълумотларига кўра, Хоразм парфияликлар, сўғдлар, арияликлар билан бирга Аҳамонийлар давлатининг XVI сатрапияси таркибига кирган ва Дорога 300 талант микдорига ўлпон тўлаб турган. XVI сатрапияга кирган халқларнинг номлари ҳам қизиқиш уйғотмасдан қўймайди.

Хорасмийлар Кайхисровнинг Греция(қадимий Эллада)га қилган юришида қатнашганлар, бу юришда улар Фарнакийн ўғли Артабоз кўмондонлиги остида парфияликлар билан бир қўшинда иштирок этганлар.

Биз хоразмликларни миллоддан олдинги V асрда аҳамонийлар хизматида ҳам кўрамыз. Улар аҳамонийлар подшоҳлигининг ғарбий вилоятларида турли лавозимларда фаолият юритганлар. Жумладан, Элефантиндаги яхуди кўнгиллиларидан иборат қўшин ҳақида ёзилган папирус битикларида ушбу қўшинда хоразмликлар ҳам хизмат қилганини ҳақидаги маълумотлар келтирилган. Миллоддан аввалги V аср охириларига оид Элефантин хужжатларидан бирида эса хоразмлик Дарғмон номи эслатиб ўтилади.

Бироқ миллоддан олдинги IV асрга келиб Хоразм алоҳида мустақил давлат сифатида намоён бўлади. Доро IIIнинг македониялик Александрга қарши ғожеали кураш йилларида унинг қўшини сафида хоразмликлар лашкарлари тилга олинмайди. Ариан келтирган ва Кирций томонидан баъзи тафсилотлари бошқача талқин қилиниб тасдиқланган маълумотларга кўра, хоразмийлар шоҳи Фарасман 1500 отлик лашкари билан янги эрдан аввалги 329-328 йилларда Александрнинг Бактриядаги қишки қароргоҳига келади ва унга қолхлар ҳамда амазонкаларга қарши юришда ўз иттифоқдошлигини тақлиф қилади. Бу маълумот кўпдан бери тадқиқотчиларнинг диққат марказида бўлиб келмоқда.

Гутшмид, ундан кейин Бартольд ушбу маълумотларни ўзаро қиёсий ўргана эканлар, бу ҳолат Хоразмнинг кейинги тақдирига, яъни унинг ўрта асрларда жанубий-шарқий Европа билан алоқалари мустаҳкам бўлган даврга, Жўжиларнинг Олтин Ўрда давлати таркибига кирган пайтига ҳам хос эканлигини қайд этадилар.

Айни пайтда, Хоразмнинг шарқий Европа билан алоқалари биз номларини келтирган муаллифларимизнинг қиёсий ўрганишлари натижасида юзага келган фаразларидан ҳам кўра чуқурроқ асосга эга эканлигини, бу алоқалар, улар ўйлаганидек, нафақат антик даврда нихоятда кучайганлигини, балки унинг илдишлари олис ўтмиш неолит даврига бориб тақалишини ҳам кўрамыз. Юқоридаги ҳолатда биз Фарасманнинг сўзлари орқали Хоразмнинг Александр даврида Шимолий Кавказ даштлари устидан сиёсий гегемонлигидан хабар топамиз, акс ҳолда Меотида ҳудудлари билан боғлиқ бўлган Қолхда ва амазонкалар вилоятларининг Хоразм билан қўшнилиги тўғрисидаги сўзларнинг моҳиятини аңглаб етишимиз қийин бўларди. Бу қадимий, эҳтимол, миллоддан олдинги бир мингичи йилларда пайдо бўлган сиёсий бирлашма эллотгоник жараёнларни босиб ўтиб, охир-оқибатда осетин-хоразм тил борлигини шакллантиришга хизмат қилди. Бу ўринда, яна бир ажабтовур томони шундаки, кейинчалик Фарасман — эҳтимол, Хваразмани номи Рим давридаги Иберия шоҳларининг Фарасман I Шавкатли даври(миллодий 35-74 йиллар)дан бошлаб сеvimли исмига айланади.

Биз хоразмликларни миллоддан олдинги V асрда аҳамонийлар хизматида ҳам кўрамыз. Улар аҳамонийлар подшоҳлигининг ғарбий вилоятларида турли лавозимларда фаолият юритганлар. Жумладан, Элефантиндаги яхуди кўнгиллиларидан иборат қўшин ҳақида ёзилган папирус битикларида ушбу қўшинда хоразмликлар ҳам хизмат қилганини ҳақидаги маълумотлар келтирилган. Миллоддан аввалги V аср охириларига оид Элефантин хужжатларидан бирида эса хоразмлик Дарғмон номи эслатиб ўтилади.

Бироқ миллоддан олдинги IV асрга келиб Хоразм алоҳида мустақил давлат сифатида намоён бўлади. Доро IIIнинг македониялик Александрга қарши ғожеали кураш йилларида унинг қўшини сафида хоразмликлар лашкарлари тилга олинмайди. Ариан келтирган ва Кирций томонидан баъзи тафсилотлари бошқача талқин қилиниб тасдиқланган маълумотларга кўра, хоразмийлар шоҳи Фарасман 1500 отлик лашкари билан янги эрдан аввалги 329-328 йилларда Александрнинг Бактриядаги қишки қароргоҳига келади ва унга қолхлар ҳамда амазонкаларга қарши юришда ўз иттифоқдошлигини тақлиф қилади. Бу маълумот кўпдан бери тадқиқотчиларнинг диққат марказида бўлиб келмоқда.

Хоразмнинг Сосонийлар давлати билан муносабатларини белгилашда ҳам жиддий чигалликлар мавжуд. Апокрифик характердаги “Тансор хати”даги айрим фикрларда ва шаҳоншоҳ Нарсеннинг (293-330 йиллар) Пойқўлидаги битикларида келтирилишича, гўёки Сосонийлар давлати

Биз Хоразмнинг кейинги даврдаги тақдири ҳақида ҳам кам биламиз. Бу борада Страбоннинг сўғд халқининг етакчиси Спитаменнинг хорасмияликлар ҳузурига қочиб борганлиги ҳақидаги хабари алоҳида қизиқиш уйғотади, айни пайтда шу ўринда хоразмликларнинг массагет халқлари таркибига кириши ҳам кўрсатиб ўтилади.

нинг илк тарихий босқичида, улар кушонларнинг Ўрта Осиёдаги меросий мулкларини кўлга киритиш учун фаол ҳаракат қилган пайтида Хоразм сосонийларга қандайдир даражада қарам бўлган эмиш. Мабодо ана шундай қарамлик мавжуд бўлган бўлса ҳам, у нихоятда қисқа вақт оралиғида кечган. Чунки кейинги бўлиб ўтган воқеалар билан боғлиқ манбаларда Хоразмнинг Сосонийлар империяси таркибига киритилганлиги хусусида сўз юритилмайди. Дарвоқе, Пойқўлидаги битикларда эса Хоразмшоҳ Нарсеннинг фармойишини қабул қилганларнинг рўйхатида учрамайди ва унга (Сосонийларга) Кушонлар подшоҳи ҳамда Рим цезаридан кейин шоҳлиқ элчиларини юборган ҳукмдор сифатида эслатилади. Бу эса Хоразмнинг сосонийларга қарам бўлганидан кўра, аксинча, қарам бўлмаганлигини кўрсатади.

Яна олдиндан шунини ҳам айтишимиз керакки, Хоразмда бизлар тўплаган бой нумизматик материаллар орасида сосонийлар тангаларининг йўқлиги илк сосоний манбалардаги Хоразмнинг унга қарамлиги ҳақидаги даъволарини йўққа чиқаради.

Биз Сосонийлар империясининг шимоий чегаралари Гургон бўйлаб ва замонавий Туркменистоннинг жанубий ҳудудлари орқали ўтган вақтга доир, Ўрта Осиёнинг шимолий қисмлари Эфталитлар давлати (V-VI асрлар) таркибидан жой олган давр билан боғлиқ Хоразмнинг тақдири ҳақида тўғридан тўғри бирор маълумотга эга эмасмиз.

Бироқ айрим узук-юлуқ ва тўла ҳолда бўлмаган маълумотларга кўра Хоразмнинг Шарқий Европа-Ўрта Осиё даштларида Хуннлар даври билан боғлиқ тарихда муҳим роль ўйнаганлигини аңгаш қийин эмас.

Таниқли венгер йилномачиси Ж.Төрök Атилла даври билан боғлиқ, лекин венгер анъаналари сақланиб қолган ярим афсонавий характердаги воқеалардан бири ҳақида тўхталар экан, Атилланинг ўғли Хаба “Скифия”га қайтиб келганидан кейин ўзига хотинни скиф халқи орасидан эмас, Скифияга қўшни бўлган қоразман қабиласидан танлади, деб хабар беради. Худди шундай маълумотни биз бошқа йилномачи Симона де Кеза битикларида ҳам учратамиз.

Бу хабарлар хоразмликларнинг (“қоразман”лар айнан улар эканлигига шубҳа қилмас ҳам бўлади) европалик хуннлар билан миллодий V асрда яқин алоқада бўлганликларини кўрсатади. Гарчи юқоридаги воқеа ярим афсонавий характерда бўлиб, тўла бўлмаган ҳолда етиб келган бўлсада, Хоразм Шарқ — Европа алоқалари тарихининг аввалги ва кейинги босқичларида муҳим нуқта эканлигини эътироф этмасдан иложимиз йўқ.

Камол МАТЁҚУБОВ таржимаси

Ўзбекистон – умумий уйимиз

ДЎСТЛИК МИЛЛАТ ТАНЛАМАС

Мамлакатимизда истиқлол байрами нафаси кезиб юрган айни кунларда жойларда турли тадбирлар ўтказилмоқда. Бундай тадбирлар юртдошларимизни мустақиллигимизга бўлган муносабатини, тинчлигимиз ва миллатлараро дўстликнинг мустаҳкамлигини ўзида ифода этяпти.

“Адолат” СДП Андижон вилоят кенгаши ва Андижон вилоят қирғиз миллий маданий маркази ҳамкорлигида ўтказилган “Ўзбекистон – умумий уйимиз” шиори остидаги байрам тадбирида ҳам юқоридагилар яққол кўзга ташланди. Тадбир аввалида сўз олган Андижон вилоят Қирғиз миллий маданий маркази раҳбари Обиджон Носиров йиғилганларни даъватимиз мустақиллигининг 34 йиллиги билан қизгин кўтади. Амалдаги қонунаримиз билан миллатлараро муносабатлар тартибига солинганини, барча миллат вакиллари тенг ҳуқуқли эканлигини таъкидлади.

Байрамона безатилган сайилгоҳ турли миллат вакиллари билан тўлди. Шиорлар ва чақириқларда ўзбек ва қирғиз халқларининг кўп йиллик дўстлиги, аҳли ва иноқлиги, динлараро бағрикенглик ифодасини топди. Куй-қўшиқлар оммавий ижро этилди. Бунда ҳам икки миллат ўртасидаги қардошлиқ тасдиғини топди.

– Ҳамжамият мамлакатимизнинг миллатлараро тотувлик ва диний бағрикенгликни таъминлаш борасидаги фаолиятини юқори баҳоламоқда, – дейди фахрий журналист Шукрулло Ҳайитхонов. – Ўзбекистоннинг бу борадаги тажрибасига катта қизиқиш билан қаралаётгани бежиз эмас. Турли миллат вакиллари янги Ўзбекистоннинг янада ривожланиши йўлида қўлни-қўлга бериб ҳаракат қилмоқда.

Тадбир қатнашчилари орасида икки миллат вакиллари-турли соҳа вакиллари, кексаалар ва эртанги кунимиз эгалари бўлган фаол ёшлар бор. Улар бир мақсад, бир гоа атрофида бирлашгани аниқ. Эртанги кунга бўлган ишончлари ҳам мустаҳкам.

– Бундай юртда яшашнинг ўзи бахт, – дейди “Ақча” МФЙда яшовчи қирғиз миллатига мансуб фуқаро Бегойим Туротова. – Кўп йилдан буюн ишқобор бўлиб ишлайман. Ўзбек ва қирғизлар бир оила бўлиб яшаётгани қувонарли.

Андижон вилоят кенгаши матбуот хизмати ***

Айни кунларда “Ватан учун, миллат учун, халқ учун!” деган эзгу гоа халқимиз қалбида янада мустаҳкам ўрин эгалламоқда. Бу эса Ватан ва халқ тақдири, турли миллат ва элатлар истиқболи ягона йўл ва мақсад билан боғлиқ эканини аңглатади. Қолаверса, юрт равнақи ва халқ фаровонлиги йўлида ҳамжиҳатликка чорлайдиган умуммиллий даъватдир. Шу маънода, “Адолат” СДП Бухоро вилоят кенгаши томонидан вилоят “Дўстлик уйи”да ташкил этилган “Ўзбекистон – умумий уйимиз” мавзусидаги маънавий-маърифий учрашув мамлакатимиздаги миллатлараро тотувлик ва бирдамлик сиёсатининг амалдаги ёрқин ифодаси сифатида намоён бўлди.

Рус, қозоқ, татар, турк, тожик ва бошқа миллат ва элат вакиллари, жамоатчилик фаоллари, ёшлар ва зиёлилар иштирок этган учрашувда сўзга чиққанлар юртимизда сўнгги йилларда амалиётга татбиқ этилаётган ижтимоий-сиёсий ислохотлар, тенг ҳуқуқ ва имкониятлар ҳамда миллий қадриятларни асраб-авайлаш йўлида амалга оширилган ишлар ҳақида ўз фикрларини билдиришди. Жумладан, партиянинг Бухоро вилоят кенгаши раиси Марсуд Ҳамидов мустақиллик йилларида мамлакатимизда миллатлар ва конфессиялар ўртасида ўзаро ҳурмат, ишонч ва ҳамкорлик муҳити янада мустаҳкамланди, деб таъкидлади.

– “Ўзбекистон – умумий уйимиз” гоиси халқимизнинг асрлар давомида шаклланган энг гўзал қадриятларидан бири – миллатлараро тотувлик ва ҳамжиҳатликни ифода этади. Бу йўналиш сўнгги йилларда давлат сиёсати даражасига кўтарилди. Бугун юртимизда 130 дан ортиқ миллат ва элат вакиллари фаровон ва ёрқин ҳаёт кечириши учун зарур шарт-шароит ва имкониятлар яратилган. Бу нафақат маданий хилма-хилликни асраб-авайлаш, балки уни юртимиз тараққиётининг бой маънавий капиталига айлантириш имконини беради, – деди вилоят кенгаши раиси.

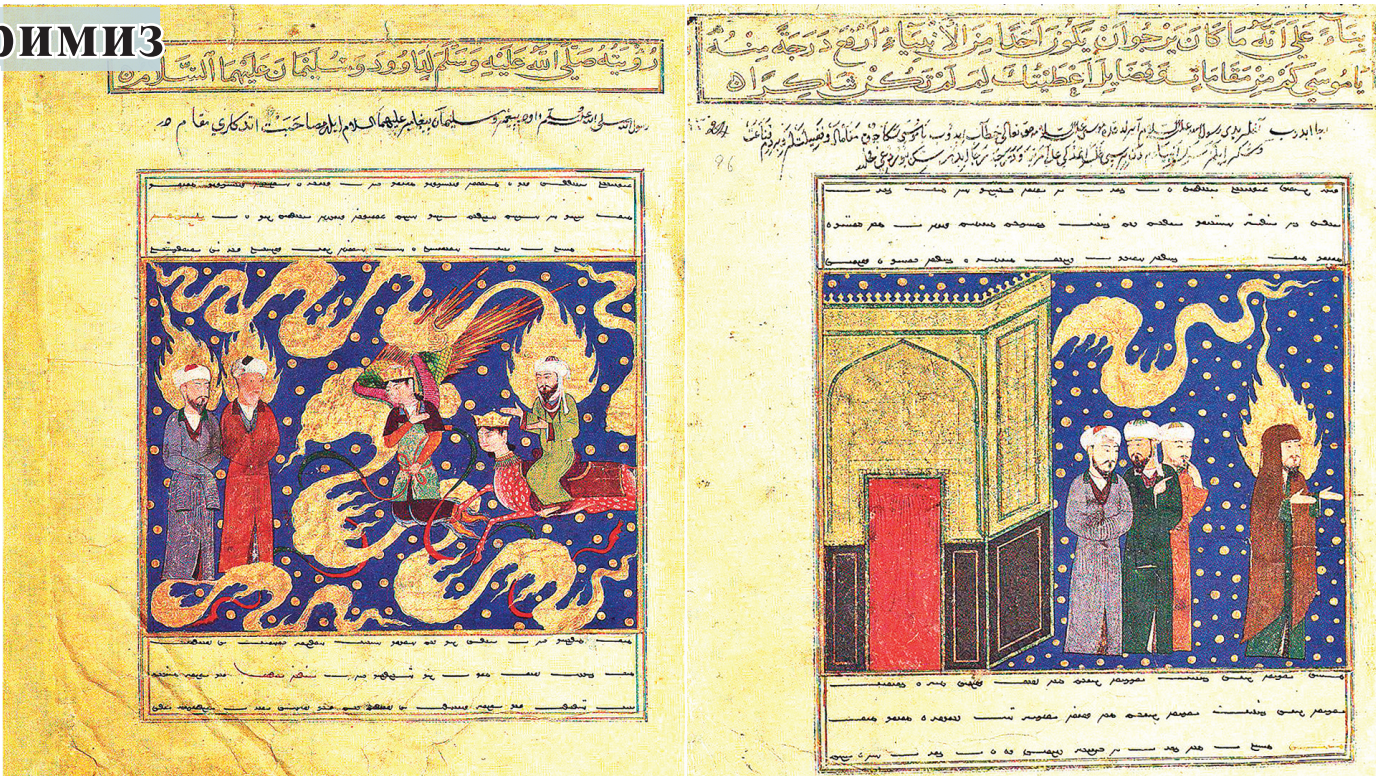
Жараён давомида ёшлар онгида Ватанга муҳаббат, фидойилик ва бағрикенглик туйғуларини мустаҳкамлаш, турли миллат вакиллари ўртасидаги дўстлик ва ҳамжиҳатлик муҳитини сақлашнинг аҳамияти ҳақида ҳам фикр алмашилди. Бу нафақат ҳозирги кун, балки келгусидаги барқарор тараққиёт учун ҳам муҳим маънавий мерос экани таъкидланди.

Тадбир якунида партия фаоллари барча иштирокчиларни даълат мустақиллиги байрами билан муборакбод этиб, халқ фаровонлиги ва баркамол авлод тарбиялаш йўлида бирдамликка чақирди.

Бухоро вилоят кенгаши матбуот хизмати

Қадриятларимиз

Ўзбек ёзув маданияти ва китобат санъати тарихида Темурийлар даври алоҳида ўрин тутади. Айнан шу даврда мўғуллар истилоси даврида эътибордан четда қолган соҳалар ҳам қайтадан қад ростлади. Темурийлар давлатининг йирик маданий марказлари бўлмиш Самарқанд, Ҳирот, Язд, Бухоро сингари шаҳарларда йирик хаттотлик мактаблари юзага келди.

ҲАР САҲИФАСИ МИЛЛИОНЛАБ ДОЛЛАРГА ТЕНГ АСАР

Рустам ЖАББОРОВ

Бу даврда Темурийларнинг саъй-ҳаракати, уриниши туфайли, араб хати билан бир қаторда, ота-боболардан мерос бўлиб келаётган эски уйғур ёзуви, Навоий сўзи билан айтганда, туркча хат ҳам кенг ишлатилди.

Темурийлар давридан қолган, ўзбек китобат санъати тарихида ўта қимматли ва нодир саналган ёдгорликлардан бири ўз даврининг йирик маданият марказларидан бўлган Ҳиротда Абу Малик бахши уйғур хатида кўчирган “Меърожнома” кўлёмасидир.

Кўлёмза китоб ҳозир Париждаги Франция Миллий кутубхонасида сақланмоқда. Кўлёмзага икки асар киритилган: бири “Меърожнома” бўлса, иккинчиси Фаридиддин Аттор қаламига мансуб “Тазкирату-л-авлиё” асарининг туркий таржимасидир.

“Меърожнома” асари ҳамду наът билан бошланган бўлиб, китоб муқаддимасида “Наҳж ул-фародис” номли асардан таржима қилинган тўғрисидаги маълумотлар берилган. Китобда Пайғамбари-

миз Муҳаммад(с.а.в.)нинг Жаброил (а.с.) билан меърожга чиқиши, кўтарилиши билан бошланиб, турли осмон табақалари, жаннат ва дўзахдаги саёҳатлари билан давом эттирилган.

Умуман, мазкур асар туркий тил ва адабиётни чуқур тадқиқ этишда ҳам жуда катта илмий манба бўлиб ҳисобланади.

Кўлёмзани ҳиротлик Абу Малик бахши ҳижрий 840 (милодий 1436–1437) йили кўчириб тугаллаган.

- ✓ ПАРИЖДА ВА ЛОНДОНДА САҚЛАНАЁТГАН ТУРКИЙ МЕРОС
- ✓ ҲАР ҲАРФИ ОЛТИН: ЖАҲОН РЕКОРДИГА ТЕНГ НОЁБ КЎЛЁЗМА

Маълумки, ўтмишда бахши сўзи асосан котибларга нисбатан айtilган. Ушбу атама қадимги турк-будда, моний диний жамоаларида “устоз, мураббий, муаллим” маъноларида ишлатилган.

Таъкидлаш жоизки, “Меърожнома” китоби 1464 йилда Абу Саид Мирзо ташаббуси билан қайта кўчиртирилган. Ушбу кўлёмзанинг кўплаб саҳифалари бугунги кунда турли музейлар, шахсий коллекция-

ларда сақланади. Жумладан, унинг бир саҳифаси Буюк Британиянинг Оксфордшир графлигида жойлашган Али Сарихоний коллекциясидан ўрин олган.

Жорий йил май ойида Лондонда “Кристис” савдо уйи томонидан ташкил этилган аукционда ушбу кўлёмзанинг яна бир саҳифаси 1 900 000 фунт-стерлинг (2.5 миллион АҚШ доллари-дан ортиқ)га сотилди.

“Кристис” низомига кўра, харидор яна 26 фоиз миқдорида аукцион харажатларини тўлаши керак бўлади. Демакки, бир саҳифанинг баҳоси 3.3 миллион АҚШ доллари-дан ошади.

Айни пайтда Ўзбекистондаги ислом цивилизацияси маркази музей экспозициясида мазкур китобнинг факсимил нусхасини жойлаштириш, унинг миниатюралари асосида деворий суратлар яратиш кўзда тутилган.

Учинчидан, қонун ижроси суст амалга ошмоқда. “Давлат тили тўғрисида”ги қонун ижроси амалда тўлиқ таъминланмаяпти. Агар давлат идораларидан тортиб, кичик дўкон пештоқларигача ўзбек тилида ёзилиши қатъий талаб этилмаса, бу қонун фақат рамзий ҳужжат бўлиб қолаверади.

Маълумки, тил миллатнинг юзи, руҳи ва тафаккури ҳисобланади. Кўчадаги ёзувлар, жамоат жойларидаги эълонлар, маҳсулот ёрликлари – буларнинг барчаси миллий маданиятимиз ва маънавий қиёфамизнинг кўзгусидир.

Такимфим, “Давлат тили тўғрисида”ги қонун ижросини, айниқса, тижорат ва хизмат соҳасида кучайтириш, миллий ёзувда ягона алифбони тўлиқ жорий этиш ва ёшлар орасида ўзбек тилига фахр ва саводхонлиқни оширишга қаратилган медиа-лойиҳалар ташкил қилиш ҳамда хорижий тилларни ўрганишни рағбатлантириш билан бирга, давлат тилига устуворлик бериш керак. Чунки, давлат тилига амал қилиш — маънавий ва миллий мустақилликнинг гаровидир.

(Суратлар муаллиф томонидан олинган)

Мушоҳада

ФИКР ЎЗГАРСА – ҲАЁТ ЎЗГАРАДИ

Шундай хулосага келдим: бизнеспарварликдан миллатпарварликка, халқпарварликка, ватанпарварликка ўтишимиз керак. Эшак гўшти ёки сохта дори воситалари сотиб, қора машина минадиганларга ҳавас қилишни бас қилишимиз лозим. Нафс деган жин кўздан чиқиб кетган, шунининг диний ва дунёвий олимларимиз биргаликда қайта кўзага қамашти керак. Конфуций айтган: “Камбағал мамлакатда бой бўлиш уят”, деб. Пул ҳар қандай муқаддас қадриятлардан тепага чиқиб олди. Уамоаларимиз, зиёлиларимиз аҳолини кераксиз ҳашамларга ўралашиб қолишдан ҳалос этиши керак. Бизнеспарварлик деган шайтон ҳалол ва ҳаром орасидаги чегарани бузиб ташлади. Тибиётимиз, таълим тизимимиз мақтанарли аҳволда эмас. Аптекалар ва хусусий клиникаларнинг кўпчилиги жамиятимиздаги қай бир ёмон касалликнинг симптомларидир. Коррупция деган юҳо ҳаммаёқни еб битиради. Қудратли Рим империясининг қулашига коррупция сабаб бўлган экан. Инсонларнинг буюми кўпайди, бахти камайди. Катта бир овоз керак. У халққа қарата “фикрингни, ҳаёт тарзингни ўзгартир” деб бақариши керак. Менинг фикрим шу, бизнеспарварликдан ватанпарварликка ўтишимиз керак. Инсон капиталига эътибор қаттиқ кучайиши керак. Барча ривожланган давлатлар асосида инсон капитали ётади. Нафс деган жинни қайтиб кўзага қамамасак, у мамлакатимизни вайрон қилади. Фикр ўзгарсин – ҳаёт ўзгаради.

(Раҳимжон Раҳматнинг фејсбукдаги саҳифасидан олинди)

УЙ СОТСАНГИЗ, УЙ ОЛИНГ

Пайғамбаримиз соллаллоху алайҳи васаллам: “Сизлардан ким ҳовли ёки уй сотса, билсинки, шу маблағи баракасиз бўлиб кетади. Илло, (маблағни) шунга ўхшашига сарфласа, бундан мустаснодир, (яъни бир одам кўчмас мулкни сотса, унинг пулини худди шундай кўчмас мулкка сарф қилсагина баракали бўлади. Акс ҳолда пулнинг баракаси кетади)” дедилар.

Имом Аҳмад ва Ибн Можаривояти

Бугуннинг гапи

"ИНГЛИЗЛАШИБ" БЎЛДИКМИ?

Ўзбек тилига Давлат тили мақоми берилганига 36 йил тўлаяпти. Шунча йил ичида қонунлар қабул қилинди, ҳуқуқий асослар мустаҳкамланди, расмий ҳужжатлар давлат тилида юритилиши белгилаб қўйилди. “Лотин ёзувигача асосланган ўзбек алифбосини жорий этиш тўғрисида”ги қонунга ҳам 33 йил бўлди.

Абдуғаффор ОТАХОНОВ, "Адолат" СДП Наманган туман кенгаши раиси

Аммо ҳаётдаги манзарага қарасак, тил масаласида ҳали ҳам жиддий муаммолар етарлича. Биринчидан, ҳали-ҳануз ёзув ягона эмас. Бир мамлакатда икки хил ёзув – кирилл ва лотин – бир вақтнинг ўзида қўлланилиши давлат сиёсатидаги изчилликка тўсиқ бўлмоқда. Бу аҳоли орасида тушунмочилик, иш юритишда ноқулайлик, маънавий бирликка путур етказмоқда. “Бир давлат, бир тил, бир мақсад” деган тамойил амалда бўлиши учун ёзув ҳам ягона бўлиши керак.

Иккинчидан, назорат сустиги сабабли, кўчаларда, дўкон пештоқларида, реклама баннерларида инглиз тилидаги ёзувлар кескин кўпайди. Кўп ҳолларда бу ўзбек тилини четлаб ўтиш ҳисобига амалга ошмоқда. Илгари рус тили устунлик қилган бўлса, ҳозир эса унинг ўрнини инглиз тили эгаллаб олмоқда. Бу жараён “замонавийлашиш”, деб баҳоланаяптими ёки миллий тилдан узоқлашишми? Айни паллада бу саволга жавоб бериш вақти келди.

ADOLAT

Муассис: “Адолат” СДП Сийсий Кенгаши

Бош муҳаррир: Исроҳ ХАМРОЕВ

Таҳрир хайъати:

Робохон МАХМУДОВА
Баҳром АБДУҲАЛИМОВ
Наримон УМАРОВ
Муҳаммад АЛИ
Гавҳар АЛИМОВА
Муҳаррам ДАДАХОДЖАЕВА

Қодир ЖЎРАЕВ
Зухра ИБРАГИМОВА
Тошпўлат МАТИБАЕВ
Талъат МУРОДОВ
Абдуқамол РАҲМОНОВ
Собир ТУРСУНОВ

QR коди орқали газетанинг электрон вариантини юклаб олинг!

Котибият – 71 288-42-14 (144); 95 096-07-75
Қабулхона – 71 288-42-12 (141)

НАШР КЎРСАТКИЧИ: 100

ISSN 2091-5217

91772091521009

Газета 1995 йил 22 февралдан чика бошлаган

Навбатчи муҳаррир – Камол Матёқубов
Масъул котиб – Абдуғани Содиқов

Газета Ўзбекистон Матбуот ва ахборот агентлиги томонидан 10-3656 рақами билан 2016 йил 04 апрелда рўйхатга олинган. Қоғоз бичими А-2. Ҳажми – 3 босма табоқ. Оффсет усулида босилган. Буюртма Г – 801

Адади – 2 225
Босишга топшириш вақти – 21.00
Босишга топширилди – 21.10
Баҳоси келишилган нархда

Тахририятга келган кўлёмалар тақриз қилинмайди ва муаллифга қайтарилмайди. Реклама материаллари учун тахририят жавобгар эмас. Газетанинг етказиб берилиши учун обунани расмийлаштирган ташкилот жавобгар.

“Шарк” НМАК босмахонасида чоп этилди.
Қорхона манзили: Тошкент шаҳри Буюк Турон кўчаси, 41-уй.